

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913.

Andra kammaren.

Nr 3.

Fredagen den 24 januari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 17 innevarande januari.

§ 2.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträden med herr talmannen i Riksdagens Andra kammare och de kammarens ledamöter, som blivit utsedde att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning, nedannämnda dagar år 1913

Den 17 januari.

Sedan kammarens plenum denna dag avslutats, sammanträdde med herr talmannen de åtta ledamöter av kammaren, vilka blivit utsedde att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning, till fullgörande av berörda uppdrag.

Därvid beslöts till en början, att kanslitjänstemännen skulle, i överensstämmelse med vad under senare delen av nästlidne riksdag varit förhållandet, utgöras av fem förste notarier, nitton notarier, en förste kanslist, en registrator och sex kanslist, ävensom att det för tjänstgöring vid kammarens protokoll utav deputerade vid 1875 och 1888 års riksdagar stadgade arbetssättet skulle jämväl vid innevarande riksdag tills vidare tillämpas.

I likhet med vad vid flera föregående riksdagar ägt rum, beslöto herrar deputerade därjämte uttala såsom sin önskan, att, därest med avseende på kammarens diskussionsprotokoll någon av kammarens ledamöter skulle anse sig äga anledning till anmärkning mot det sätt, varpå vederbörande notarie fullgjort sitt åliggande, anmälan därom måtte göras hos sekreteraren, som skulle över dylika anmälningar föra anteckning; och skulle detta herrar deputerades beslut till kammarens kännedom här antecknas och genom anslag i justeringsrummet kungöras.

Andra kammarens protokoll 1913. Nr 3.

Härefter genomgingos de ingivna ansökningshandlingarna, och antogo herrar deputerade nu till

förste notarier:

extra revisorn, filosofie kandidaten *C. Lundgren*,
sekreteraren *T. Hedrén*,
notarien *G. Tägtström*,
notarien, juris kandidaten *C. F. Schött*, och
t. f. notarien *R. Hellberg*;

notarier:

amanuensen *E. Lindström*,
t. f. civilassessorn, juris kandidaten *E. Kræpelien*,
filosofie licentiaten, teologie kandidaten *A. H. F. Reuter*,
aktuarien, filosofie kandidaten *M. F. Uppling*,
e. o. hovrättsnotarien *S. G. Junker*,
amanuensen, filosofie kandidaten *I. Arnoldsson*,
revisorn *E. Lindblad*,
revisorn *F. Blom*,
kammarrättsnotarien *S. Norrman*,
bokhållaren *E. Frigell*,
amanuensen *P. B. Romare*,
e. o. kammarskrivaren *A. Michal*,
e. o. hovrättsnotarien *L. Norrman*,
fru *J. Lundgren*,
filosofie kandidaten *G. A. K. Dahlén*,
juris studeranden *C. O. H. Humble*,
juris studeranden *E. Elfner*,
e. o. hovrättsnotarien *E. H. Wallin*, och
e. o. hovrättsnotarien, juris kandidaten *A. Elmström*;

förste kanslist:

notarien, juris kandidaten *O. M. F. Seth*;

registrator:

sekreteraren *P. W. A. Hammarskiöld*;

samt kanslister:

amanuensen *G. Redelius*,
amanuensen *N. J. Bagge*,
amanuensen, juris kandidaten *B. Lundberg*,
filosofie kandidaten *E. Bergendal*, och
kontorschefen *A. T. N. Gabrielsson*,
vilka jämväl skulle vara skyldiga att, där så erfordrades, tjänstgöra
vid diskussionsprotokollet.

Vidare beslöto herrar deputerade att låta anstå med tillsättande av den sjätte kanslisttjänsten till annan dag, då deputerade, efter det prov med anmälda sökande anställt, komme att å nyo sammanträda.

Här skulle antecknas, att Seth, Hammarskiöld och Redelius redan den 11 samt Lindblad, Frigell och Romare redan den 15 i denna månad på särskild anmodan inträtt i tjänstgöring hos kammaren.

Vidkommande därefter vaktbetjäningen beslöto herrar deputerade att nu antaga femton vaktmästare samt att vid ett kommande sammanträde bestämma, huruvida ytterligare någon vaktmästare skulle anställas hos kammaren; och blevo härefter till vaktmästare att tjänstgöra tillsvidare under innevarande riksdag antagna *C. G. Carlberg, E. M. Wistrand, J. W. Uppgren, C. J. F. Svensson, H. E. E. Eklund, C. O. A. Ohlsson, C. H. Björklund, W. Zetterqvist, B. Rudén, A. H. Lindgren, C. I. Starckenberg, A. Gustafsson, E. E. Johansson, C. R. Wuerster* och *E. Andersson*.

Till förste vaktmästare förordnades Carlberg och åt Wistrand uppdrogs att ombestyrta utdelning av ankommande postförsändelser.

Det skulle åligga de antagna vaktmästarne att vid behov och i den mån så ske kunde utföra jämväl annan tjänstgöring hos Riksdagen.

Slutligen skulle här anmärkss, att av vaktmästarne Carlberg, Wistrand och Björklund redan den 8 samt de övriga redan den 14 innevarande månad börjat tjänstgöra hos kammaren.

Den 22 januari.

Sedan prov anställts med de anmälde sökande till den lediga kanslisttjänsten, sammanträdde herrar deputerade å nyo, därvid ansökningshandlingarna åter genomgingos och avlagda prov bedömdes, varefter herrar deputerade till kanslist antogo juris studeranden *P. V. Sterne*, med skyldighet för honom att vid behov tjänstgöra vid diskussionsprotokollet.

Vidare beslöto herrar deputerade nu, att hos kammaren skulle anställas ytterligare en vaktmästare att tjänstgöra tills vidare under innevarande riksdag; och antogo deputerade härtill *G. A. Zeffer*, med skyldighet för honom att vid behov och i den mån så ske kunde utföra jämväl annan tjänstgöring hos kammaren.

År och dagar som ovan.

In fidem
Per Cronvall.

§ 3.

Föredrogos var för sig och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Västerby nr 1 i Södermanlands län;

angående upplåtande av ett område från förra militiebostället Kroberga nr 3 i Södermanlands län;

angående upplåtande av lägenheter från förra kronofogdebostället Väderstad nr 5 i Östergötlands län;
angående försäljning av förra militiebostället Norra Berga nr 4 Södergården i Östergötlands län;
angående upplåtande av fyra lägenheter från förra militiebostället Bölnorp nr 1 med underlydande i Östergötlands län;
angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Stora Gålstad nr 3 Kronogård och Stora Gålstad nr 4 Storgård i Östergötlands län;
angående upplåtande av två lägenheter från förra militiebostället Elmtomta nr 1 i Östergötlands län;
angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Brickebo nr 1 i Östergötlands län;
angående försäljning av vissa områden, tillhörande kronoparken Långabrohult i Kronobergs län;
angående upplåtande av vissa områden från förra militiebostället Borrby nr 62 med underlydande i Kristianstads län;
angående upplåtande av lägenheter m. m. från lotten nr 1 av förra militiebostället Rebbelberga nr 10 Kungsgården i Kristianstads län;
angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Mjölkalånga nr 7, 9 och 11 med underlydande i Kristianstads län;
angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Sandby kungsgård nr 14 i Kristianstads län;
angående upplåtande av två lägenheter från förra militiebostället Höghult nr 2 i Kristianstads län;
angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Silvåkra nr 1, 2 i Kristianstads län;
angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Eggelstad nr 10 i Malmöhus län;
angående försäljning av förra militiebostället Lyby nr 22 i Malmöhus län;
angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Rofsbo nr 1 Övergård i Göteborgs och Bohus län;
angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Ledum nr 1 jämte Kattås nr 1, en ödegård, i Göteborgs och Bohus län;
angående försäljning av vissa till förra militiebostället Ettack nr 1 och 2 med underlydande i Skaraborgs län hörande områden;
angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Bolum nr 9 Munkagård i Skaraborgs län;
angående upplåtande av vissa områden från förra militiebostället Sanna nr 4 i Örebro län;
angående upplåtande av lägenheter från förra hospitalshemmanet Hospitalet nr 1 och 2 eller Arboga i Västmanlands län; och
angående försäljning av kronans andel i lägenheten Kvarnudden nr 1 under Näsets by i Jämtlands län.

§ 4.

Vidare föredrogs var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid:

till konstitutionsutskottet motionen nr 40, av herr *Beckman* i Linköping;

till statsutskottet motionerna:

- nr 41, av herrar *Ingvarsson* och *Kloo*;
- nr 42, av herr *Ingvarsson m. fl.*;
- nr 43, av herr *Sandstedt*;
- nr 44, av herr *Westman m. fl.*;
- nr 45, av herrar *Christiernson* och *Sommelius*;
- nr 46, av herr *Mörtsell*; och
- nr 47, av herr *Hamilton*;

till bevillningsutskottet motionerna:

- nr 48, av herr *Hamilton*; och
- nr 49, av herr *Sandstedt*;

till bankoutskottet motionerna:

- nr 50, av herr *Nyström m. fl.*;
- nr 51, av herrar *Sommelius* och *Christiernson*; och
- nr 52, av herr *Johanson* i Gäre;

till lagutskottet motionen nr 53 av herr *Westman*;

till jordbruksutskottet motionerna:

- nr 54, av herr *Hamilton*;
- nr 55—57, av herr *Ekeroth*; och
- nr 58, av herr *Dandenell*; samt

till tillfälligt utskott motionerna:

- nr 59, av herrar *Anderson* i Knapasjö och *Enderstedt*; och
- nr 60, av herr *Johanson* i Gäre.

§ 5.

Härefter föredrogs Riksdagens kanslideputerades memorial, nr 1, angående antagande av tjänstemän i Riksdagens kansli.

Vad kanslideputerade anmält och hemställt godkändes.

§ 6.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren att vid innevarande riksdag tillsätta fem tillfälliga utskott, vart och ett bestående av tio ordinarie ledamöter och tio suppleanter.

Ordet begärdes härpå av

Herr Lindhagen, som yttrade: Jag skall tillåta mig att vid detta tillfälle yttra några ord om de tillfälliga utskotten.

Förra åren hade de tillfälliga utskotten för första gången rätt att begagna sig av egna sekreterare. Vid ingen riksdag förut har emellertid de tillfälliga utskottens arbetsresultat, åtminstone vad beträffar Andra kammarens tillfälliga utskott, blivit så sent färdiga

som just då; det blev till och med så sent förra året, att de flesta nästan av de frågor, som hänvisats till tillfälligt utskott, då kommo att behandlas under nattplena, då Riksdagen just höll på att upplösas. En afsevärd del av betänkandena från Andra kammarens tillfälliga utskott hann därför icke vid förra riksdagen ens att behandlas af Första kammaren, fastän så bort ske; tiden medgav icke detta till följd av, att ärendena så sent inkommo till Andra kammaren. Detta är verkligen ett mycket nedslående resultat av den reform, man genomförde, när man sålunda gav de tillfälliga utskotten rätt att anställa egna sekreterare. Skulle denna reform verkligen ha en dylik effekt, vore det snarare önskligt, att utskotten finge återgå till den förra ordningen, nämligen att icke ha några egna sekreterare alls. Emellertid kan ju detta senare nu icke göras något yrkande om.

Jag har velat begagna detta tillfälle till att sålunda framhålla, huru olägligt det är, att ärenden, som höra till tillfälligt utskotts behandling — och dessa ärenden äro ju i alla fall av lika stor vikt som övriga ärenden — måste, såsom vid senaste riksdagen skedde, uppskjutas, därför att de icke inkommo till kammaren förrän i allra sista stund, så att i de fall, där frågorna skolat bli föremål för behandling äfven av Första kammaren, detta icke medhanns.

Nu har man sagt mig, att en av anledningarna till detta försenande av ärendenas behandling var också, åtminstone hvad ett av de tillfälliga utskotten beträffar, den, att utskottens ledamöter icke ville ha mer än två sessioner i veckan. Nu är det ju så, att vi, som sitta i de ständiga utskotten, måste ha sessioner tre à fyra gånger hvarje vecka, och jag kan icke förstå, varför icke även de tillfälliga utskotten skulle, när detta ju visar sig vara behöfligt, kunna lika så väl som de ständiga utskotten, åtminstone i början av riksdagen, sammanträda tre gånger i veckan, för att sålunda ärendenas behandling må kunna påskyndas. För den händelse en dylik anordning skulle möta svårigheter, vore det verkligen av behovet att i Andra kammarens arbetsordning införa särskilda bestämmelser i sådant avseende.

Med den erfarenhet, som jag särskilt personligen har av, huru bekymmersamt det i många hänseenden ställer sig, när frågorna på detta sätt komma in för sent från utskotten, ber jag att, framför allt dock med hänsyn till själva riksdagsarbetet, få vördsamt hemställa till de tillfälliga utskotten, att de och deras sekreterare ville återgå till tidigare vanor och laga så, att utskotten i något så när god tid bliva färdiga med sina betänkanden.

Vidare beslöt kammaren, likaledes på herr talmannens förslag, att företaga val av ledamöter i de tillfälliga utskotten onsdagen den 29 och val av suppleanter i samma utskott torsdagen den 30 innevarande januari.

§ 7.

Avgåvos följande nya motioner, nämligen av:

herr *Sundström*, nr 61, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillägg i visst syfte till de i förordningen om kommunalstyrelse på

landet upptagna bestämmelser rörande upprättande av utgifts- och inkomstförslag;

herr *Öberg*, nr 62, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillägg i visst syfte till de i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd upptagna bestämmelser rörande upprättande av utgifts- och inkomstförslag;

herr *Molin* i Dombäcksmark, nr 63, om ändrad lydelse av 23 § i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd;

herrar *Kristensson* och *Persson* i Malmö:

nr 64, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om införande av proportionellt valsätt vid val av de i 71 § riksdagsordningen omfördälda valmän och deras suppleanter; och

nr 65, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag om införande av proportionellt valsätt vid val av statsrevisorer och suppleanter för dem;

herr *Vennersten*, nr 66, om medgivande för Borås högre allmänna läroverk att för biblioteks- och materialkassans räkning upptaga ett lån;

herr *Hildebrand m. fl.*:

nr 67, om anslag på extra stat för år 1914 till krigsfartygs-materiel av 5,550,000 kronor; och

nr 68, om nybyggnad av en första klassens pansarbåt;

herr *Hellström*, nr 69, om statsbidrag till en asyl för obildbara sinnesslöa barn i Norrbottens län;

herr *Lundgren* i Vendelsberg *m. fl.*, nr 70, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om upprensning och nyanläggning på statens bekostnad av inre farleder i Bohusläns skärgård;

herr *Starbäck*, nr 71, om statsanslag till Aktiebolaget Nynäshamns samskola;

herr *Björnberg*, nr 72, om anslag till utexperimenterande av mekanikern Oskar Peterzéus uppfinning »läcktätaren»;

herr *Mossberg m. fl.*, nr 73, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående indragning av tullverket tillhörande onödiga befattningar vid gränsen mot Norge;

herr *Sjöblom*, nr 74, om ändrad beräkningsgrund vid förtullning av mattor;

herr *Sjöblom m. fl.*, nr 75, om upphävande av tullen å ris, risgryn och rismjöl;

herr *Eriksson* i Grängesberg, nr 76, om åläggande för banker *m. fl.* att till taxeringsmyndigheterna lämna uppgift å beloppet av insättare gottgjord ränta;

herr *Igel m. fl.*, nr 77, om rätt för den värmländska gränsbefolkningen söder om Mitanderfors att i vissa fall tullfritt införa varor;

herr *Akerlund*:

nr 78, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående skattefrihet i visst fall för inkomst, förvärvad av gift kvinna; och

nr 79, om sänkning till $\frac{1}{3}$ liter av minsta tillåtna försäljningskvantitet vid utminuterung av brännvin;

herr *Palmstierna m. fl.*, nr 80, om skrivelse till Kungl. Maj:t an-

gående utredning och förslag i fråga om utvecklande av Sveriges handelspolitik i riktning mot frihandel m. m.;

herr *Starbäck*:

nr 81, angående fyllnadspensioner åt före detta statsgeologerna L. E. Svedmark och N. O. Holst; och

nr 82, angående förbättrade pensionsförmåner för vissa före detta rektorer vid de allmänna läroverken;

herr *Engqvist*, nr 83, om pension åt förre volontärdistinktionskorpralen C. G. Palmér;

herr *Hamrin*, nr 84, om årligt understöd åt förre lantbrevbäaren C. J. Käll;

herr *Eliasson*, nr 85, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i syfte att huvudmän i sparbanker icke må tillåtas komplettera sig själva;

herr *Zetterstrand*, nr 86, om ändring i gällande lagbestämmelser angående anmälan till domstol om avbetalning å in-tecknat skuldebrev;

herr *Öberg m. fl.*, nr 87, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning till förhindrande av svek vid handel med hästar m. m.;

herr *Lindhagen m. fl.*:

nr 88, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående initiativ från svensk sida till internationell öfverenskommelse om förbud mot nattarbete av män i vissa fall m. m.; och

nr 89, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning rörande personalens i hotell-, restaurang-, kafé- och konditorirörelse arbetstid och arbetsförhållanden m. m.;

herr *Lindhagen*:

nr 90, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning och förslag i fråga om begränsning av arbetstiden på kvällarna för personal å badinrättningar;

nr 91, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning i fråga om personalens å rakstugor och frisérsalonger arbetstid och arbetsförhållanden m. m.; och

nr 92, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undantag från lagen om förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag m. m.;

herr *Molin* i Dombäcksmark, nr 93, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändrad lagstiftning i fråga om makes giftorätt till fast-egendom;

herr *Åkerlund*:

nr 94, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om förbud i viss omfattning och för viss tid mot avverkning av skog å inköpt skogsegendom; och

nr 95, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om lagstiftning mot illojal konkurrens vid trafik med ångfartyg m. m.;

herr *Lindman m. fl.*, nr 96, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande af tillfälle i vissa fall för Riksdagen att besluta, innan från kronans sida anställles talan om återvinning af fastighet;

herrar *Nilsson* i Tånga och *Thorsson*, nr 97, om skrivelse till

Kungl. Maj:t angående undersökning rörande lämpligheten av det nuvarande sättet för utarrendering av kronans jordegendomar m. m.;

herr *Danielsson*, nr 98, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om begränsning av rösträtten vid vägstämma;

herr *Åkerlund*:

nr 99, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående styckning till småbruk av viss till ecklesiastika boställen hörande mark; och

nr 100, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om förenkling av arbetsmetoderna i den civila och ecklesiastika förvaltningen m. m.;

herr *Åkerlund m. fl.*, nr 101, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående undersökning rörande reglering av Mälarens vattenstånd genom en kanal från Bällstaviken till Brunnsviken;

herr *Månsson m. fl.*, nr 102, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om försvarsutgifternas uttagande genom direkt och progressiv beskattning m. m.;

herr *Eriksson* i Grängesberg, nr 103, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot vilda djurs kringförande till förevisning; samt

herr *Nilsson* i Linnås, nr 104, om ändring i gällande giftstadga.

Samtliga dessa motioner bordlades på begäran.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Andersson* i Hägelåkra under 5 dagar fr. o. m. den 25 januari.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,46 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 25 januari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet friherre *Adelswärd* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gemensamhetsfiske, lag om ändrad lydelse av 11 kap. 13 § rättegångsbalken och lag om ändrad lydelse av 10, 13 och 14 §§ i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske.

Nämnda proposition bordlades på begäran.

§ 2.

Föredrogos var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid:

till konstitutionsutskottet motionerna:

- nr 61, av herr *Sundström*;
- nr 62, av herr *Öberg*;
- nr 63, av herr *Molin* i Dombäcksmark; och
- nr 64 och 65, av herrar *Kristensson* och *Persson* i Malmö;

till statsutskottet motionerna:

- nr 66, av herr *Vennersten*;
- nr 67 och 68, av herr *Hildebrand m. fl.*;
- nr 69, av herr *Hellström*;
- nr 70, av herr *Lundgren* i Vendelsberg *m. fl.*;
- nr 71, av herr *Starbäck*;
- nr 72, av herr *Björnberg*; och
- nr 73, av herr *Mossberg m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionerna:

- nr 74, av herr *Sjöblom*;
- nr 75, av herr *Sjöblom m. fl.*;
- nr 76, av herr *Eriksson* i Grängesberg;
- nr 77, av herr *Igel m. fl.*;
- nr 78 och 79, av herr *Akerlund*; och
- nr 80, av herr *Palmstierna m. fl.*;

till bankoutskottet motionerna:

- nr 81 och 82, av herr *Starbäck*;
- nr 83, av herr *Engqvist*;
- nr 84, av herr *Hamrin*; och
- nr 85, av herr *Eliasson*;

till lagutskottet motionerna:

- nr 86, av herr *Zetterstrand*;
- nr 87, av herr *Öberg m. fl.*;
- nr 88 och 89, av herr *Lindhagen m. fl.*;
- nr 90—92, av herr *Lindhagen*; och
- nr 93, av herr *Molin* i Dombäcksmark;

till jordbruksutskottet motionen nr 94, av herr *Åkerlund*;

till lagutskottet motionen nr 95, av herr *Åkerlund*.

Vid föredragning härefter av motionen nr 96, av herr *Lindman* *Remiss av en m. fl.*, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av tillfälle i vissa fall för Riksdagen att besluta, innan från kronans sida anställes talan om återvinning av fastighet, begärdes ordet av *motion.*

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Adelswärd, som anförde: Herr talman, mina herrar! Innan denna motion, som berör ett ämne, vilket sorterar under finansdepartementet, remitteras till utskott, anser jag mig böra säga några ord om regeringens ställning till frågan.

Att det ligger regeringen varmt om hjärtat att vid det pågående arbetet för återvinning till kronan av obehörigen avhänd kronojord tillse, att särskilt beträffande de små innehavarna i god tro av f. d. kronojord måtte förfaras med den största billighet och skonsamhet, är redan vid förra årets debatt om det då framlagda förslaget till suspension av hävden framhållet.

Ett av huvudsyftena med detta förslag var också att bereda tid att utreda, i vilka fall *å ena sidan* kronans ekonomiska intresse var ringa och *å andra sidan* omständigheterna för jordinnehavaren ömmande, för att kunna i dylika fall föreslå Riksdagen eftergivande av kronans anspråk och dymedelst *undvika* rättegång.

Då förslaget om suspensionen av hävden icke vann Riksdagens bifall, har, såsom ock under debatten härom förutsades, erforderligt rådrum för verkställande av sådan utredning icke funnits, utan advokatfiskalsämbetet i kammarkollegium har, sin plikt likmätigt, måst instämma rättegång i alla de fall, då hävdefatalierna hotat att utlöpa.

Regeringen har naturligtvis häråt intet kunnat åtgöra.

Sedan emellertid stämningarna genom hävdeförslagets fall blivit oundvikliga, har jag ansett givet, att framställning till Riksdagen måste göras om nödiga eftergifter av kronans rätt, där mänsklighet och billighet sådant påkalla, samt redan för flera veckor sedan anmodat advokatfiskalen i kammarkollegium att ofördröjligen meddela de uppgifter, som äro erforderliga för att förbereda proposition i sådant hänseende. Och hoppas Kungl. Maj:t att kunna så snart som möjligt under riksdagens lopp framlägga förslag i sådant syfte, i den mån erforderlig utredning hinner åstadkommas.

Naturligtvis utgör den motion, som nu blivit väckt, i sin mån en anledning för regeringen att överväga, huruvida till äventyrs det starka motstånd, som i fjol framträdde mot den kungl. propositionen angå-

Remiss av en motion. ende suspension av hävden, numera givit rum för en riktigare uppfattning, ägnad att bereda mark för ett förnyat framläggande av förslag härom.
(Forts.)

Härpå yttrade :

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman! Den onekligen för kammarens förhållanden hittills ovanliga omständigheten, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet ansett sig böra begära ordet och göra ett regeringsuttalande vid remissen av en enskild motion, föranleder mig att redan på detta stadium yttra några ord i anledning av vad han sagt. Vad jag då egentligen vill fästa mig vid är hans påstående, att det skulle vara Riksdagens ställning förra året gentemot det då framlagda förslaget om suspension av hävdelagen, som skulle varit så att säga anledningen till att dessa processer kommit i gång på sätt som skett. Jag ber att härtill få säga, att förslaget om suspension av hävdelagen har litet eller intet att göra med dessa processer.

I ett av de exempel, som äro meddelade i den avlämnade motionen, ser man, att den instämde är en bonde, som 1871 fick fasta på sitt hemman. Han sitter ännu i den stund som är kvar på detta hemman. Att han icke fått hävd på hemmanet, beror uppenbarligen på att hemmanet icke sedan 1871 blivit å nyo lagfaret, icke kommit in i lagfartsboken, och att således hävdetiden icke ens börjat löpa. I detta fall har advokatfiskalsämbetet i kammarkollegium haft ännu minst tjugu år och antagligen någon tid därutöver för att överväga, om han borde instämmas eller icke. Det hade då sannerligen varit att vänta, att det ömhjärtade sinnelag, som regeringen nu lagt i dagen för dessa av processerna lidande jordägare, tagit sig uttryck i en anmodan till advokatfiskalsämbetet att komma in med en framställning, innan stämning uttogs i ett dylikt fall. Det fall, jag nu omnämmt, hade kunnat redas ut och hänskjutas till Riksdagen icke en, utan många gånger, innan det för hävdens avbrytande var nödigt att utfärda stämning i målet.

Vad de andra fallen beträffar, är förhållandet där sådant, att kronan verkligen behöft stämma för att bevara fatalietiden. Det återstod icke mycket, innan hävdetiden var utlupen, men i denna motion är det påpekat, hurusom det varit lätt för kronan att begära målen vilande i avbidan på frågans hänskjutande till Riksdagen. Men så har vederligen icke skett, tv de mål, där jag varit i tillfälle att taga del av handlingarna, hava blivit uppskjutna och utsatta att förekomma under nu pågående varting. Några regeringens vidare åtgärder i avseende på dem synas sålunda icke varit ifrågasatta.

Emellertid gläder det mig och mina meningsfränder, att regeringen efter vad vi nu fått veta har sin uppmärksamhet riktad på saken, och jag kan icke finna det annat än gött och väl, att den från vår sida framlagda motionen rönt en så gynnsam uppmärksamhet från regeringens sida, som den tydligen gjort.

Herr Lindhagen: Vad jag i den siste talarens anförande särskilt fäste mig vid var, att han som ett av sina huvudsakliga motiv

anförde, att advokatfiskalen skulle ha haft 20 år på sig att öppna *Remiss av en motion.* dessa processer. Men det förhåller sig icke så med dessa rättegångar, ty det är att märka, att advokatfiskalerna i kammarkollrgium under dessa 20 år varit olika personer, som ofta icke haft reda på dessa saker. Det är först på senare tid det allmänna rättsmedvetandet, varom det talas så mycket i motionen denna gång, sökt göra gällande, att kronan icke så skall plockas på stort och smått utan att något göres däremot. Det är detta allmänna rättsmedvetande som gjort, att man vaknat och upprättat förteckning över vad kronan verkligen har att fordra, så att man i laga tid skulle kunna tillgodose kronans rätt. Detta har icke skett förut. Kronan befinner sig i en oerhört ogynnsam ställning, därför att kronan har så oerhört mycket att bevaka och icke vet, vilka dunkla vägar egendomarna gått genom sekier och särskilt under 1800-talet. Försöket att upphäva hävdelagen gjordes för att dessa nyupptäckta förhållanden skulle kunna utredas. Och då är det fariseiskt, att — såsom det sker i motionen — åberopa mänskliga känslor på ett håll, där man icke haft ett enda ord av mänsklig känsla för den förödelse, som gått ut över en massa småbönder, som drivits från gård och hem, och därifrån försöken att giva dem frihet och oberoende summariskt avvisats, mycket annat att förtiga. Jag tror, att det bör finnas en gräns för hyckleriet också i politiken.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Som det, helt oför-
tänkt, uppstått en debatt, som berör den i fjol i Riksdagen behand-
lade frågan rörande suspension av hävdelagen och jag då hade att
taga en ganska betydlig del i behandlingen av detta ärende, har jag
ansett mig böra begära ordet med anledning av vad en dåvarande
och även nuvarande ledamot av lagutskottet, talaren på stockholms-
länsbanken, här i dag yttrat.

För min del är jag alldeles övertygad om, att de förhållanden,
som den här föreliggande motionen berör, i själva verket på det när-
maste sammanhänga med den nämnda frågan om suspension av hävde-
lagen. Det är dock så, att regeringspropositionen i denna fråga upp-
gavs åsyfta och enligt min uppfattning också verkligen syftade till
att bereda rådrum för, att uppkomna frågor angående kronans rätts-
anspråk på vissa egendomar skulle kunna ordnas på ett för veder-
börande innehavare i möjligaste mån tillfredsställande sätt. Till följd
av att hävd i många fall hotade att inom en nära liggande framtid
inträda, kunde detta icke ske utan att man fick ett sådant rådrum.
Jag vill erinra om, att jag under debatten härom yttrade bland annat:
»Tro icke herrarne, att det skulle vålla ännu större osäkerhet, om
kronan genom kammarkollegium eller andra myndigheter skulle
börja öppna dylika processer i större utsträckning, än om vi nu toge
denna lag och läte saken i lugn redas ut». Och omedelbart förut hade
jag påvisat, att kronan blott under de veckor, som gått, medan saken
behandlats i lagutskottet, måst stämma ej mindre än 16 personer och
stode i begrepp att stämma ytterligare 14. Vad äro då dessa fyra
fall eller huru många de äro, som omnämnas i motionen, att tala
om? Även om intet av dessa 4 fall vore av beskaffenhet att stäm-

Remiss av en
motion.
(Forts.)

ning ägt rum för att undgå en hotande hävd, har detta ingenting att betyda i förhållande till de fall, där kronan av sådan anledning varit tvungen att göra sin rätt gällande. Det var för att få tid till utredning, som suspensionen av hävdelagen begärdes. Jag vågar påstå, att det är i avslaget på nämnda proposition felet ligger; det är detta, som gör, att så många dylika fall komma upp, som i motionen blivit relaterade. Huruvida i vart och ett av de särskilt anförda fyra fallen hävd skulle inträtt eller ej, om ej stämning skett, lämnar jag, som sagt, därhän, då det icke är fråga bara om dessa fyra fall, utan om många flera. Det kan omöjligen förnekas, att det skulle varit synnerligen väl, om propositionen om hävdelagens suspension vunnit Riksdagens bifall i en eller annan form. *Jag vågar påstå, att det är hos dem, som avslogo detta förslag, man har att söka orsaken, om sådana bekymmer, som i motionen omtalas, skulle uppstå ute i bygderna.*

Jag har endast tämligen hastigt läst motionen sådan den refererats i tidningarna, men jag vill minnas, att där talas om ett fall från Södermanland, där en lägenhetsägare klagat — om det nu var till redaktören för den konservativa tidning, som relaterat saken, eller någon bekant till denne — över att kronan ville frånvinna honom hans fastighet; och därvid hade mannen brustit i gråt. Ja, det låter ju svårt, men jag vill säga, att allt beror på, *huru* man vid ett sådant tillfälle ställer sitt tal. Den, som talar vid vederbörande i syfte att agitera, kan nog lätt få fram en sådan stämning, att han får bevitna sådant, som nyss sades. Om det varit jag, som talat vid mannen, skulle jag velat säga till honom ungefär så: Kronan har visserligen stämt eder, men så eller så skola vi göra för att söka ställa saken till rätta. Det finns så många olika sätt att tala. Jag vill påstå, att om vederbörande talade på samma sätt ute i bygderna som här i motionen, så bleve det mindre bekymmer, men också mindre att tala om.

Då jag tog livlig del i behandlingen i följd av förslaget om suspension av hävdelagen, så har jag icke kunnat underlåta att påvisa, att det är hos dem, som avslogo detta förslag, som felet ligger, om det skulle uppstå bekymmer i bygderna. Bekymren ha emellertid kommit, och svårigheter förefinnas nog för vederbörande att tillfredsställa denna fråga; det är ej lämpligt att ytterligare öka dem genom att, ja, jag säger det rent ut, begagna sig av dessa bekymmer i agitatoriskt syfte.

Herr Nilson i Örebro: Herr talman! Då under den sist gångna tiden det förevarande spørsmålet varit föremål för en ganska livlig pressdebatt och man därunder från högerpressens sida velat göra gällande, att härvidlag hade Kungl. Maj:t både skyldighet och rättighet att på ett visst sätt ingripa, men denna uppfattning från den frisinade pressens sida har bestridits under hänvisning till innebörden bland annat av § 77 regeringsformen, så hände sig, att en av redaktörerna — rent av redaktören för en större daglig tidning i Stockholm, som på samma gång är ledamot av Riksdagens Andra kammare — skrev i sin tidning på följande sätt:

»Den liberala pressen har nu mobiliserat i den ömtåliga frågan om kronans jordprocesser. Stockholms-Tidningen och Aftonbladet hava båda kört fram med det grövsta artilleriet och sökt att med hjälp av Sveriges grundlagar och närmare bestämt § 77 regeringsformen fullkomligt tillintetgöra våra uttalanden i ämnet. En närmare undersökning av frågans verkliga sammanhang skall emellertid visa, att våra ärade kollegers argumentation helt och hållet går upp i rök. Vi beklaga, att denna rök icke är helt luktfri. Det återopade grundlagsstadgandets innehåll är i korthet det, att kronans fastigheter må Konungen icke utan Riksdagens samtycke på något sätt kronan avhända. Vi hava den allra största respekt för detta lagbud och hava aldrig avsett, att vare sig kammarkollegium eller regeringen skulle sätta sig över detsamma. Men vi nödgas fästa uppmärksamheten därpå, att lagbudet endast avser kronans ostridiga egendom, och så långt har det lyckligtvis ännu icke gått, att de till bruken med full äganderätt skattessålda hemmanen kunna betraktas såsom kronans givna tillhörighet. Saken är tvärtom i så hög grad tvistig, att utsikterna för kronan att vinna processerna av många anses rent minimala.» Det kan då icke annat än vara glädjande att finna, huruledes som den här i kammaren nu sittande riksdagsmannen herr Hildebrand skriver under en motion, i vilken det dock heter: »Icke ens K. M:t i statsrådet läser utan vidare äga befogenhet att besluta om dylik eftergift. Stadgandet i 77 § reg.-formen torde lägga hinder i vägen för K. M:t att utan Riksdagens medgivande eftergiva någon kronans rätt till fastighet, även om denna rätt är blott eventuell och beroende på rättegång.»

Jag begagnar tillfället att understryka den bristande överensstämmelsen i åskådning, som förefinnes mellan tidningsmannen Hildebrand och riksdagsmannen Hildebrand.

Herr Lindhagen: Det var några saker, som jag i mitt föregående anförande glömde att påpeka, men dessa torde väsentligen hava berörts av föregående talare.

Det är nu på det sättet, att det har under sista tiden förts en oerhörd kampanj mot advokatfiskalen i kammarkollegium, därför att han sin plikt likmätigt sökt iakttaga kronans rätt. Vad har då verkligen inträffat? Jo, det har inträffat för det första, att vi fått en advokatfiskal, som verkligen på ett utomordentligt nitiskt sätt vill fullgöra sin tjänsteplikt, under det att i ett helt århundrade advokatfiskalen i kammarkollegium, delvis oförskyllt visserligen, sovit, och vidare att under denna sömn de intressen, som stå bakom förevarande motion, hava plockat kronan på dess egendom. Nu äntligen hava vi fått en karl, som verkligen vill se upp, och när han har framfört sig en förteckning över de egendomar, som kronan skulle gå förlustig om, ifall det ej stämde, vad skall han väl göra, om han vill fullgöra sin tjänsteplikt? Han måste naturligtvis stämma; och det skola icke herrarna tro, att han i detta fall stämt med glatt hjärta. Han har gjort även han, vad han kunnat för att vinna denna suspension av hävdelagen genom att ingripa på sett som skett.

Nu är det emellertid en ofantlig självmotsägelse i motionen. I

Remiss av en motion.
(Forts.)

dess motivering talas hela tiden om, hur oriktigt det är, att dessa stämningar kommit till stånd, och i klämman säges sedan, att kronans rätt kan icke eftergivnas av någon annan än Riksdagen. Vad är det för sammanhang i detta? Vart tager det »rättsmedvetande» vägen, som står på varannan rad i motionen? Detta blottar fullkomligt, vad den verkliga politiska innebörden i motionen är. Jag skulle helst velat tolka motionen på det sättet, att den afsett att i någon mån söka gottgöra ett oerhört misstag, en förbrytelse på sätt och vis, som motionärerna begingo förra riksdagen, då de vållade en hel del småfolk detta lidande. Hade motionen kunnat tolkas så, skulle jag kunnat giva motionärerna mitt erkännande; men man förstår, att det är icke av medkänsla med dessa små, de väckt motionen, utan för att vinna röster vid nästa riksdagsmannaval.

Herr Andersson i Skivarp: Herr talman, mina herrar! Det förhåller sig icke så, som herr Lindhagen har framställt denna fråga. Jag tror i alla fall, att motiveringen och klämman i denna motion stå i full samklang med varandra. I motionens motivering säges ju, att regeringen icke kan på något sätt efterskänka något av kronans rätt i detta fall. I klämman säges precis detsamma. I klämman hemställas om skrivelse till Kungl. Maj:t, huruvida icke en utredning bör komma till stånd, i vilka fall kronan bör efterskänka sin rätt i ifrågasvarande avseende. Den rätten har Riksdagen, men den äger ej Kungl. Maj:t. Sålunda stå motiveringen och klämman i full överensstämmelse med varandra.

Det märkes mycket väl, att motionen väckt ond blod på visst håll. Men de som ville suspendera hävden i fjol, icke behöva de vara ledsna för att denna motion nu framkommit! Nej, mina herrar, vad hade väl följden blivit, om den kungl. propositionen vunnit bifall i fjol? Jo, följden hade blivit den, att efter ytterligare 20 år vi skulle stått på precis samma ståndpunkt, som vi stodo i fjol, nämligen så, att en stor del personer skulle suttit i ovisshet om, huruvida de ägde sina hemman eller icke.

Det är redan påvisat, att stämningar nu uttagits på personer, som haft sina hemman i mer än 20 år, under vilken tid advokatfiskalen skulle kunnat stämma in dem, om han hade varit sinnad att göra det. Detta har emellertid icke hänt. Det kunde gått 20 år till, och resultatet skulle ha blivit detsamma. Nu nödgas advokatfiskalen på grund av den rörelse, som åstadkommit, att iakttaga kronans rätt i de fall, där han har möjlighet därtill. Jag för min del anser i likhet med vad som nyss nämnts, att det ej alltid är med glatt hjärta advokatfiskalen utfärdar stämningar, men sin plikt likmätigt nödgas han göra det.

Vad vilja nu motionärerna? Jo, de hemställa, att Kungl. Maj:t behagade komma in till Riksdagen och begära efterskänkande av den rätt, kronan har till dessa egendommar, åtminstone i de fall, där det är ömmande omständigheter. Nu säger man: ja, men dessa stämningar måste utfärdas genast. Men det är ju redan påvisat, att stämningar visserligen skola utfärdas, men vad hindrar, att sedan stämning utfärdats, begära, att målet blir vilande, till dess Kungl. Maj:t

utrett frågan, huruvida ömmande omständigheter föreligga eller icke? *Remiss av en motion.*
 I sådana fall skulle målen få vila; det är ju ingenting som hindrar. Jag kan icke förstå, varför man icke kan gå till väga på detta sätt, eller varför har det varit så brått att stämma där mer än 20 år återstå, tills hävd är vunnin. *(Forts.)*

Nu är det glädjande att höra, att till och med herr finansministern fått en sådan ömhet för dessa människor, att han ämnar under riksdagen komma med ett liknande förslag. Jag tycker icke, att det bör förargva någon människa, att motion i samma riktning framkommit. Icke skola herrarna vara ledsna för det, när ni ju vilja detsamma som vi. Jag åtminstone kan icke se, att det behöver reta någon människa.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Här har från två håll återigen upprepats, att den omständigheten, att förslaget till suspension av hävdelagen i fjol föll, är anledningen till, att kronans jordprocesser nu kommit till stånd i en stor omfattning, i ty att kronan icke fått det rådrum, som den behöfde för att verkställa nödiga utredningar. Hade den fått det — menar man —, så skulle allt detta avvecklats utan någon vidare svårighet och med behörigt tillgodoseende av dessa smås rätt, som herrarna tyckas taga så illa upp, att vi ifrån vårt parti gjort oss till målsmän för. Särskilt den omständigheten, att lagutskottets ärade ordförande ansett sig böra upptaga denna anmärkning, gör, att jag ånyo har begärt ordet.

Jag tycker det kunde vara skäl i, mina herrar, att en gång undersöka vederhäftigheten av det där talet om, att den omständigheten, att förslaget om hävdelagens suspension föll, har berett kronan svårighet med utredningarna, och nödgat kronan till massrättegångar. Hur förhåller det sig i grund och botten därmed? Jo, man menar, såsom det också uttalades vid förra riksdagen, att kronan borde beredas tid att anställa och utagera s. k. typprocesser. Man skulle taga ut ett typiskt fall för ett visst bortgånet kronohemman, man skulle stämma om det, och man skulle se, hur den rättegången utfölle; sedan man hade fått högsta domstolens besked, skulle man slippa att stämma i en massa andra liknande fall, som då antingen icke bleve instämnda eller förlikningsvis uppgjorda. Hur är det nu, mina herrar, med den saken? Såvitt jag begriper, är icke mycket på det sättet att vinna.

Om kronan stämmer i en sådan typprocess, inträffar ett av två fall: antingen förlorar kronan eller vinner kronan. Om nu kronan förlorar, då är det visserligen att antaga, att kronan underlåter att stämma i sådana fall, som äro lika med detta; och naturligtvis skulle de processerna undgås, men detsamma inträffar även nu, så snart i en sådan process utslag har fallit hos Kungl. Maj:t. Men nu är det enligt min mening så att dessa typprocesser är det ej så mycket värde med, därför att det nästan alltid finnes en del olikheter i de speciella fallen, så att man endast sällan kan tala om någon verklig typprocess. Där kommer fram den ena omständigheten i ett mål, den andra i ett annat mål. När advokatfiskalen i kammarkollegium överväger dessa för att se till, vad han skall göra å kronans vägnar, så

Remiss av en motion.
(Forts.)

måste han säga till sig själv: dessa mål äro icke lika, jag måste stämma även om dessa. Därför, även om kronan skulle förlora i en sådan rättegång, är det antagligen icke många fall, som äro så lika med det avdömda, att kronan därigenom föranlåtes att låta bli processa. Vinsten av dessa typprocesser är således liten.

Men om kronan *vinner*? Ja, mina herrar, då blir det ändå sämre, ty även om fallen äro lika, tvingas den enskilde jordinnehavaren att påfordra rättegång. Han kan icke släppa den, han kan icke böja sig för det föreliggande prejudikatet och göra upp med kronan, ty då förlorar han rättigheten att gå till sina hemulsmän. Han letar väl alltid upp några sådana, av vilka han skulle kunna få en smula igen av det, han förlorar till kronan. Men det blir han av med i samma stund han gör upp i godo med kronan. Alltså, i det fallet måste den enskilda parten säga: jag släpper icke min rätt, förrän kronan har frångunnit mig den.

Vad är det då för befogenhet i det talet, att processerna skulle undvikits i så väsentlig grad, ifall vi fått suspension av hävdelagen? Jag kan icke se någon sådan.

Jag begagnar tillfället att säga ett par ord med anledning av herr Lindhagens yttrande mot mig. Han måtte ha missuppfattat mig, då jag talade om det fallet, då kronan hade haft 20 år på sig. Jag menade, och jag sade det nog också, att kronan hade 20 år *framåt* på sig att stämma, 20 år framåt, under vilka advokatfiskalen kunde anmäla saken hos regeringen och regeringen gå till Riksdagen och begära, att här ingenting skulle göras. Men icke desto mindre stämmes det redan nu. Stämningen finns där, jag har sett den själv.

Vad som anmärktes mot herr Hildebrand har jag ju icke någon anledning att gå in på; jag antager, att han icke blir svaret skyldig. Men med anledning av vad som sades om advokatfiskalens ställning i förhållande till jordprocesserna, skall jag be att få fästa uppmärksamheten därå att *en* sak är att undersöka om kronan i ett speciellt fall verkligen har rätt och så goda skäl, att kronan på grund därav bör stämma, och *ett annat* är att pröva om billighetsskäl tala för eftergift, om där föreligga så behjärtansvärda omständigheter, att kronan icke bör stämma. I det första av dessa fall kan advokatfiskalen komma till det resultatet att kronan har så dålig rätt, att ett eventuellt anspråk är stött på så klena grunder, att han anser det egentligen icke vara någon rätt alls. Där äger han låta bli att stämma, och jag tar för givet, att han i ett sådant fall också låter saken falla. Jag förmodar, att det upplästa yttrandet ur en tidning har ungefär den innebörd, jag nu sagt, om man för övrigt vill läsa det rätt.

Slutligen endast ett ord: Då herr Lindhagen tillåtit sig att beteckna denna från vår sida framlagda motion såsom hyckleri, skall jag anhålla att till kammarens protokoll få nedlägga min allra bestämdaste protest mot ett sådant uttalande. Jag har, då jag skrev under denna motion, haft lika varma känslor för de personer, som där är fråga om, som någonsin herr Lindhagen haft för dem, vilkas talan han fört; och när jag en gång blivit representant, så är det min rätt att framföra just de saker, som jag anser behjärtansvärda, och jag tillåter icke, att herr Lindhagen betecknar det som hyckleri.

Häruti instämde herrar *Vennersten, Jansson* i Djursåtra, *Ekerot, Remiss av en motion.* *Sommelius, Ödman, Räf, Holmdahl, Olsson* i Blådinge, *Andersson* i Höckerum, *Pettersson* i Bjälbo, *Jönsson* i Boa, *Lithander, von Hof-* (Forts.)
sten, Svensson i Salång, *Lorentzon* och *Jönsson* i Slåtåker.

Herr Vahlquist; Herr talman, mina herrar! Jag hade kunnat nöja mig med att inståmma med den siste talaren; men jag hade begårt ordet redan förut och hade gjort detta därför, att jag är en bland dem, som skrivit under den motion, som det här är fråga om. Då jag skrev under denna motion, gjorde jag det i bästa avsikt; och jag vågar därför på det bestämdaste tillbakavisa herr Lindhagens sätt att karaktärisera undertecknarna som hycklare. Jag beklagar, att herr Lindhagen kan finna det tillständigt att komma med dylika påståenden, åven om det gäller politiska motståndare.

Med herr Vahlquist förenade sig herrar *Magnusson* i Tumhult, *Nilsson* i Bonarp, *Henrikson* i Heberg, *Jespersion, Nydal, Andersson* i Knäppinge, *Sjö, Svensson* i Betingetorp, *Olsson* i Tyllered och *Beckman* i Linköping.

Herr Hildebrand: Herr talman, mina herrar! Här har kommit fram en hel mängd anmärkningar, som stå i samband med den väckta motionen; och då jag därvid särskilt utpekats, så antager jag, att det icke förvånar kammarens ledamöter, att jag också begårt ordet.

Bland annat har herr Widén mot en tidning — det var icke min, utan en annan — uttalat, att när det i tidningen omtalades att en viss lägenhetsinnehavare hade blivit mycket illa berörd av den stämning han fått, så måste denna hans sinnesstämning i hög grad hava berott på huru den utfrågande personen talade med honom; hade herr Widén talat med honom, hade han nog haft en helt annan sinnesstämning. — Jag tror icke, att det beror på hur man *talat* med en man, som fått en stämning av kronan, då han trott sig vara rätt ägare till sin lägenhet; utan jag tror, att mycket beror på hur man *stämmer*. Om stämning uttagits, men mannen på något sätt underrättats om att det vore fråga om att ordna saken på annat sätt än genom rättegång, och det sålunda hade blivit något anstånd, då tror jag, att mannen skulle kunnat känna sig mycket mera lugn än vad han nu gjort.

Här hava varit fall, då fattiga lägenhetsinnehavare haft svårt att skaffa sig någon advokat, därför att, såsom på ett håll hänt, en advokat begårt att få i förskott 50 eller 100 kronor och mannen haft så små tillgångar, att han icke kunnat komma ut med beloppet. Om en sådan man kommer i stor ångslan, så tror jag icke, att det beror på att en tidningsman kommit till honom, utan därpå att han stämmts och huru han stämmts.

Här har vidare talats om att några rader i min tidning skulle stå i strid med några rader i motionen. Jag vill då säga, att jag gärna skulle sett, att dessa rader i motionen haft en något ändrad form, icke därför, att dessa två uttalanden skulle stå i diametral motsats mot varandra, såsom herr Nilson i Örebro ville låta påskina, utan

Remiss av en
motion.
(Forts.)

därför, att orden i motionen kunde väcka den föreställningen, att de gjorde det. Men då det är många, som skola teckna under en motion, så går det icke för var och en att få jämka som han vill — det kanske till och med herr Nilson i Örebro känner till från sin långa riksdagsmannabana — och då jag var fullt ense med syftet och hela tankegången i motionen, så kunde jag icke tveka att skriva under.

För att belysa saken, vill jag för övrigt hänvisa till huru en enskild man kan anses böra i liknande fall gå till väga. Vilken uppfattning får man, vad tänker man om en enskild man, som uttar stämning mot andra på de allra svagaste grunder? Kräver man icke av en enskild man, att han noga skall tänka sig för, innan han stämmer, och allra helst innan han uttager stämning på personer, som kunna bli alldeles utarmade på rättegången? Det måste finnas en gräns för den enskilde, där en stämmings uttagande är tillåtet och där det icke kan anses tillåtet, och den enskilde man, som går över den gränsen, han riskerar sitt medborgerliga anseende. Nu skulle jag vilja alldeles bestämt påstå, att det finnes sådana stämningar uttagna för kronans räkning, att, om en enskild man hade på så lösa grunder uttagit stämning, han skulle riskerat sitt medborgerliga anseende.

Herr Petersson i Lidingö villastad har här nyss uttalat, att det naturligtvis måste finnas en gräns, och att han är övertygad att advokatfiskalen i kammarkollegium har uppdragit en sådan gräns, så att han uttager stämning endast då han anser att det finnes möjlighet för kronan att få målet avdömt till sin fördel. Därmed är ju ett visst utrymme lämnat åt hans subjektiva uppfattning; och om det funnes fall, där han skulle anse, att rätten ligger så — så vitt han kunde uppfatta det — att stämning kunde uttagas, men att det funnes ömmande omständigheter, då hade naturligtvis intet funnits till binders för att han själv anmält sådana fall för Kungl. Maj:t, med den verkan som detta kunde hava.

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet uttalade i början av sitt anförande, att Kungl. Maj:t icke hade kunnat något åtgöra, men slutade med att Kungl. Maj:t skulle något åtgöra. Jag tror, att det varit mycket lyckligare, om Kungl. Maj:t tidigare tagit hand om denna sak och tidigare ordnat så, att advokatfiskalen anmält sådana fall, där särskilt ömmande omständigheter kunde förefinnas, samt att man tidigare hade fått ett meddelande offentligt, att det vore regeringens mening att i saken något åtgöra. Det hade lugnat på många håll ute i landet, och det hade helt visst varit till mycket stor fördel. Nu har regeringen genom pressdiskussionen tydligen påverkats att komma fram här, och det är naturligtvis för oss motionärer tillfredsställande att höra, att vår motion tydligen till syftet går i ungefär samma riktning som en kungl. proposition eventuellt vore tilltänkt att erhålla.

Då jag emellertid nu har ordet, kan jag icke underlåta att påpeka en annan omständighet av mera konstitutionell art. Jag tror, att det är första gången i Riksdagens historia, som det har inträffat, att en remissdebatt om en enskild motion börjat från statsrådsbänken. När en sådan nyhet första gången uppkommer, är det naturligtvis synnerligen svårt att för sig själv klargöra, om den nyheten är nyttig eller skadlig. Här hava vi ju fått intressanta upplysningar, som vi måste sätta

värde på; men jag skulle dock vilja säga, att, bleve det vanligt att från statsrådsbänken anmärkningar gjordes vid remiss av enskilda motioner, då måste detta leda till att det hävdvunna förhållandet mellan riksdag och regering komme att rubbas. Jag är icke på det klara med, om den nu inaugurerade praxis kan bli övervägande till skada eller endast till nytta; jag har endast till protokollet velat anmäla detta, då det nu inträffat för första gången.

Remiss av en motion.
(Forts.)

Herr Thorsson: Herr talman! Huruvida den här remissdebatten är konstitutionellt tillkommen eller ej, det skall jag för min del icke bekymra mig om; men inför allt detta vittnande kan icke heller jag låta bli, utan även jag måste säga ett par ord i denna remissdebatt, ehuruval den eventuellt är inkonstitutionellt tillkommen.

Jag vill då säga det, att det första intryck, som jag fick då jag läste den här motionen, var det, att när en syndare omvänder sig, så blir det i alla fall fröjd någonstans, och då det är många syndare, som omvända sig, blir fröjden ändå större. Men herrarna må protestera aldrig så mycket mot herr Lindhagens uttalande, så är det i alla fall på det sättet, att skenet ligger mot er; ty om i fjol, då vi behandlade frågan om hävdelagens suspension, Riksdagen trots alla försäkringar från före detta justitieministerns sida hade bifallit det förslaget, då hade denna sak kunnat arrangeras efter helt andra metoder än vad nu skett.

Då herr Hans Andersson var uppe och försvarade deras ståndpunkt, som motsatte sig det då framlagda förslaget till ändring av hävdelagen, sade han, att de, som motsatte sig det, gjorde detta förnämligast av det skälet, att osäkerhetstillståndet skulle upphöra något fortare, om hävdelagen bibehölles; men om det är på *det* sättet, som osäkerhetstillståndet skall upphöra något fortare, då hava vi icke något annat att göra än att konstatera, vad justitieministern i fjol sade, nämligen att det måste hagla processer som ur en spruta. Det förefaller mig ändå, att om man hade givit sig tid till utredning i föreliggande fall, man kunde ordnat detta spörsmål på ett sådant sätt, att man eventuellt hade blivit befriad ifrån att hänga bagaren för smedens synder.

Nu hava herrarna tagit fram en rad av processer, som anhängiggjorts mot små jordägare; och naturligtvis skola de användas som förebilder, för att just de stora jordmagnaterna, vilkas äganderätt man ännu ej hunnit fullt utreda, skola hinna slingra sig undan, tills hävden är vunnen. Det är mycket finurligt lagt både i fjol och i år, om man sammanställer dessa saker.

Trots det att herrarna var för sig slå sig för sitt bröst och bedyra, att blott de allra bästa avsikter drivit eder, så kan jag med hänsyn härtill icke komma till annat resultat, än att denna politik går ut på att fränhända staten äganderätten till denna sin jord, som staten måst avstå på grund av sina tjänstemäns försumlighet under föregående tider. Jag är den förste att biträda deras mening, som påstå, att vid avvecklingen av detta spörsmål man går så human till väga som möjligt mot dessa små, vilka i god tro kommit att stå för äganderätten till hemman, som aldrig varit överlättna till enskild äganderätt i van-

Remiss av en motion. (Forts.) lig mening, men å andra sidan få herrarne, trots alla försäkringar i motsatt riktning, taga på sig ansvaret för att hava grundlagt den politik, som nu föres, genom att i fjol vägra tid för en verklig utredning, så att man kunnat taga hänsyn till de synpunkter, som enligt humanitetens lagar kräva beaktande. Ett ytterligare stöd för detta mitt resonemang får jag i den sats, som herr Hildebrand nyss drev, då han i sitt anförande påstod, att det anhängiggjorts processer av så omtvistlig natur, att, om en enskild man iscensatt dessa processer, han skulle ha förlorat sitt medborgerliga anseende. Ett sådant påstående gör man året efter det man motsatt sig en lag, som kunnat förekomma sådana processer. Nej, herrarna få nog själva taga ansvaret för den situation, som inträtt, ty i fjol ville ni bevara jordegendomen åt de stora, som utan rätt kommit åt den, och nu få de små sitta emellan.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Oaktat debatten blivit tämligen lång, kan jag icke underlåta att med några ord besvara det anförande, som senast hölls av en talare på stockholmslänsbänken, tillika ledamot av lagutskottet.

Det kan icke hjälpas, att jag då åter måste komma in på frågan om vilken betydelse en suspension av bestämmelserna om den tjugo-åriga hävden skulle haft. Jag anser mig också så mycket mera böra vara kompetent att bedöma detta ämne, som jag såsom ordförande i lagutskottet deltog i behandlingen i fjol av detta ärende.

Det förhåller sig dock faktiskt så, att sådana processer, som kunna hänföras till något mera typiskt fall, förekomma i icke så liten omfattning bland de här ifrågavarande kronoprocesserna. Jag vet särskilt, att förhållandena äro sådana ifråga om till bruk upplättna hemman, som till stort antal äro bland dem, vilka skulle berörts av hävdelagens suspension. I flertalet av dessa processer äro nämligen förhållandena så likartade, att utgången av en sådan process nog skulle bli av mycket stor betydelse vid avgörande av frågan, huruvida andra dylika processer skulle anhängiggöras, redan anhängiggjorda sådana nedläggas eller, ifall kronan vunnit, uppgörelse ske på de ena eller andra villkoren. Påstås det något annat, så vågar jag å min sida påstå, att detta beror därpå, att man icke har kännedom om förhållandena.

Men för övrigt är det betydelsefullaste härvidlag icke, huruvida det finnes s. k. typiska processer i något större antal; utan vad som är av större betydelse, det är, att i allmänhet och således även för alldeles fristående fall, genom hävdelagens suspension tid skulle ha vunnits för undersökning och utredning av det berättigade i kronans anspråk. Det är verkligen att beklaga, att kronan måste träda fram och stämma, innan full utredning föreligger på grund därav, att hävd annars skulle inträda och avskära kronans anspråk för framtiden. Kronan kan nämligen, det är det ledsamma, tack vare just det beslut, som fattades i fjol, bli nödgad att stämma även då utredningen om kronans äganderätt till egendomen i fråga ännu är ganska knapphändig. Atmiustone större delen av de fall jag i mitt förra anförande nämnde, uppgående till ett trettiootal, äro av denna art. Framförallt ur denna synpunkt skulle det varit av stort värde att ha ernått en suspension av hävdelagen.

Nu påstodo de, som i fjol voro motståndare till en sådan suspension, att en dylik åtgärd skulle åstadkomma ett osäkerhetstillstånd samt försäkra bekymmer och förluster för många. Men är då icke denna motion ett ganska eklatant vittnesbörd om, att ett sådant osäkerhetstillstånd redan inträtt? Ja, detta osäkerhetstillstånd förefauns i själva verket redan innan propositionen om hävdelagens suspension framlades för Riksdagen. Det kan sägas, att vi icke nu ha att avgöra den frågan, om en dylik suspension lämpligen bort vidtagas eller icke; den frågan behandlades i fjol. Men jag har nödgats följa talaren på stockholmslänsbänken och framhålla de skäl, som talade för den ifrågasatta suspensionen, då jag icke vill, att man nu skall kunna påstå, att icke en sådan suspension skulle väsentligen hjälpt de i motionen överklagade svårigheterna.

Remiss av en
motion.
(Forts.)

Det torde för övrigt vara tvivelaktigt, om vad som i motionen föreslås verkligen skall kunna avhjälpa de överklagade svårigheterna. Jag har icke haft tillfälle att närmare övertänka motionen, som jag icke har annan kännedom om än jag fått av tidningarna, men mig förefaller det egendomligt, att Riksdagen skulle i varje fall avgöra, huruvida ett kronans anspråk skall anhängiggöras, eventuellt icke fullföljas till högre rätt, eller, när kronan vunnit, eftergivnas. Jag är alltså icke säker på, att den i motionen föreslagna vägen är den riktiga eller lämpliga. Emellertid antar jag, att motionens reella innebörd, på vilken jag nu något kommit in, kommer att prövas av det utskott, till vilket den lär bliva hänvisad. Såväl på grund av denna min åsikt om det föreslagna sättets lämplighet som ock på grund av beskaffenheten av motionens motivering, varom jag förut yttrat mig, hyser jag för min del stora tvivelsmål, huruvida den verkligen är ägnad att ställa någonting till rätta. För mina ögon ser det snarare ut, som om den kunde komma att göra motsatsen. Det förefaller mig, som om de fastighetsägare, det här gäller, hade mycket större skäl att sätta sin lit till de åtgärder, som regeringen, enligt vad vi nyss hörde av herr finansministern, har i sinnet att vidtaga.

Jag vill härtill lägga ett par ord i anledning av vad herr Hildebrand yttrade. Han synes ha sin egen mening om det lämpligaste framställningssättet, när man resonerar med någon, som drabbats av en återvinningstalan från kronan. Jag har förut sagt, att jag har en annan mening härom. Jag medger, att det i viss mån kan bero på den ställning den person intar, som talar; men, detta medgivet, är det väl i varje fall bättre att söka hjälpa vederbörande till rätta än ängsla upp honom med att utmåla för honom, att det går alldeles på tok.

Vad slutligen beträffar herr Hildebrands anmärkning, att regeringen tidigare bort taga saken om hand, så vill jag erinra, att detta var just vad regeringen gjorde i fjol, då den föreslog, att hävdelagen skulle suspenderas på viss tid. Det var rätta vägen att taga saken tidigare om hand, och jag och de med mig liktänkande gjorde vad vi kunde för att den vägen skulle leda till det önskade målet. De, som då slog ihjäl regeringens förslag, böra sannerligen icke förebrå vare sig regeringen eller de representanter, som i det fallet stodo på regeringens sida, att sakerna nu kommit i ett sämre läge, än de eljest skulle varit. Hade de herrar, som framlagt denna motion, varit med

Remiss av en motion. om att suspendera hävdelagen, hade denna motion varit komplett onödig, och jag vågar påstå, att den är onödig i alla fall.
(Forts.)

Herr Lindhagen: Det är alldeles tillräckligt sagt och ordat i den här saken redan, men jag är tvungen att säga några ord med anledning av den protest, som fällts mot det uttryck, som jag hade i mitt föregående anförande.

Nu vill jag gärna erkänna, att det uttryckssättet icke var vad man kallar parlamentariskt, och jag vill också säga, att jag är övertygad om, att de som instämt i motionen gjort det utan några särskilda bitankar i det syfte som jag nämnde. Men med den långa erfarenhet jag har, hur det förhåller sig med dessa saker och var man är mest omänsklig, samt när jag efter genomläsning af motionens motivering finner, att den i själva verket är en enda härva av beskyllningar mot oss för hyckleri i vår uppfattning, då vi försvara denna jordens betryckta släkter, tycker jag verkligen, att det är försvarligt, att det faller ett indignerat ord i denna sak. Det är alltid en öppen fråga sedan, om det är riktigt vad som sagts, och det är därpå det beror. För övrigt är vad jag yttrade bara rena västanfläktar i jämförelse med de uttryck, som motionärernas press och motionärerna själva understundom bestått min ringa person i både det ena och andra afseendet. Det är mycket sant, att rösten kan vara Jakobs, men det är just på grund av personlig erfarenhet om förhållandena och vad dessa människor fått lida och, när jag läser denna underliga motivering, där man just lägger skulden på oss och påstår oss vara omänskliga, som jag förstår, att det är icke de, som anmodats teckna på motionen, som hafva något att säga. Handen, som styrt motionärerna, är Esaus'; det är något ludet över motiveringen, det är min bestämda uppfattning.

Nu vill jag således sluta med det, att jag kan icke erkänna, att det av mig fällda uttrycket varit alldeles obefogat, ehuru jag naturligtvis måste medgifva, att om jag haft tid på mig och icke detta kommit så plötsligt och icke den starka indignation, som jag måste känna, kommit på mig så plötsligt, jag kanske i andra uttryck uttalat precis samma sak.

Herr Starbäck: Med herr talmannens tillåtelse skall jag be att få yttra mig om en annan motion. Den är visserligen ännu ej väckt, men jag har all anledning anta, att den blir det och den hänger på visst sätt mycket nära tillsammans med en sak och rör ett område, som varit före i denna långa debatt. Att min uppmärksamhet blivit fäst därvid, beror särskilt av ett yttrande av herr Hildebrand, vilket för övrigt redan herr Thorsson vänt sig emot. Det var hårda ord herr Hildebrand använde mot vissa enskilda personer, om de skulle väcka talan av sådan beskaffenhet, som kronan nu gjort. Ja, herr Hildebrand, jag tror nog i alla fall, att vi ha svårt att komma ifrån, att det finnes många hundra människor i vårt land, som på grund av domar av en högst märklig innebörd, föranledda av enskildas talan, som åtminstone för en nutida rättsuppfattning stå såsom orättvisa, hava förlorat sina hem. Det är de hundratals åbor, om vilka herr Lindhagen

för övrigt nyss talat. De hava en mycket svår ställning, Här på kalla herrarna Riksdagens hjälp gent emot staten. Det kan lätt nog gå för sig. Men dessa stackars människor, som stå mot bolagen, kan Riksdagen icke hjälpa lika lätt. *Remiss av en motion.* (Forts.)

Nu fanns det förra året en motion, väckt av herr Karlsson i Fjäl, som gällde, att Riksdagen skulle ställa ett lämpligt belopp till förfogande för att dessa stackars människor skulle mäktat bära de rent ekonomiska utlägg, som behövas för att de skola kunna klara sin ställning gent emot de rika motståndarne, som de hava i bolagen. Den motionen behandlades tyvärr så sent av jordbruksutskottet, att det i Riksdagens sista timme förlidet år icke kom riktigt fram vad som utan tvivel behövt uppmärksammas. Nu har jag anledning tro, att den motionen kommer att väckas om igen, och den debatt, som här förts om den motion, som herrarne väckt, synes mig giva en alldeles bestämd anledning att ånyo framlägga herr Karlssons i Fjäl motion. Jag vill livligt hoppas, att de varmt klappande hjärtan för de smås rätt, som här i dag tagit sig ett nog så hastigt påkommet, synes mig, men i alla fall, hoppas jag, fullödigt och varmt uttryck, även då skola klappa och icke blott lägga ord på herrarnas läppar för uttryck av medkänsla med de minstas rätt utan även styra er hand, då ni lägga voteringssedeln i urnan.

Herr Andersson i Skivarp: Jag begärde ordet, herr talman, med anledning av att herr Thorsson och herr Widén nämnde, att om den kungl. propositionen om suspension av hävdelagen vunnit bifall förra året, skulle denna motion varit onödig. Jag vill ställa den frågan till herrar Thorsson och Widén: om en mindre hemmansägare kommit i den ställningen, att advokatfiskalen i kammarokllegium nödgats stämma honom och därvid haft rätten på sin sida, hur vilja Thorsson och Widén hjälpa honom utan denna motion eller utan ingripande från Riksdagens sida? Det skulle jag vilja fråga. Jag tror, att herrarna få erkänna, att med nuvarande grundlag äger Kungl. Maj:t icke rätt att efterskänka något av kronans rätt här vid lag. Jag tror således, att i ett sådant fall ha nog dessa åtgärder behöfts. Möjligen hade en och annan rättegång kunnat undvikas, det har jag erkänt förut och erkänner nu också. Men det behöfs icke mera i dessa rättegångar, det är redan visat, än att advokatfiskalen stämmer, och sedan begär han att få målet vilande, till dess att Kungl. Maj:t fått utreda frågan. Det behöfver icke förorsaka något bekymmer eller någon misstro hos vederbörande mer än förut. Ty han har ju reda på att, om det finnes ömmande omständigheter och han handlat i god tro — det förntsättes ju även i motionen, att det förelegat god tro — så sitter han i okvald besittning. Det hoppas jag, att Riksdagen kommer att intaga den ståndpunkten. Ätminstone hava vi gjort vad vi kunnat för att skydda dessa, som kommit i den ställning, att de blivit instämnda av advokatfiskalen med yrkande att de skola avträda sin egendom. Herrarna skola icke ondgöra sig över att vi försökt göra vad vi kunnat för att ställa till rätta för dessa små. Den rätten, försäkrar jag, den taga vi oss fortfarande, när vi anse det riktigt.

Remiss av en motion.
(Forts.) Herr Lundell: Herr talman! Då det yttrades nyss av en talare, att om de, som skrivit under motionen, intagit en annan ställning till frågan om hävdelagens suspension, hade utgången blivit en annan, så får jag säga kammaren, att det hade vi icke makt att bestämma över. Jag har skrivit under motionen, men om det berott på mig, så hade icke det beslut, som i fjol fattades i fråga om hävdelagens suspension, blivit sådant det blev. Alltså vågar jag påstå, att vi, som skrivit under denna motion, icke kunnat bestämma över utgången i angivna fråga.

Herr Thorsson: Det var en glädjande nyhet, att den siste talaren utgör ett undantag från regeln.

Jag vill bara säga till herr Hans Andersson, att om Riksdagen i fjol hade bifallit Kungl. Maj:ts proposition om framflyttande av tiden för häfdens inträdande, och sedan Kungl. Maj:t hade iscensatt en rad av processer, innan de varit tillräckligt utredda, som det här satts i fråga, då tror jag till och med, att jag skulle gått med herr Hans Andersson och skrivit på motionen och bett Kungl. Maj:t hålla sig en smula i styr, då Kungl. Maj:t ju fått tillräcklig tid att utreda frågorna. Nu vägrade herr Hans Andersson och andra att lämna Kungl. Maj:t den tiden, men så komma de i år och säga: för all del, detta går för hastigt, nu får Riksdagen ingripa och avhjälpa oegentligheterna.

Herr Andersson i Skivarp: Herr talman! Herr Thorsson vill ovillkorligen påstå, att, därest hävdelagen blivit suspenderad, skulle saken varit hjälpt. Då förutsätter herr Thorsson naturligtvis, att icke ett enda mål skall vinnas av kronan, ty, därest ett mål vinnes av kronan mot en jordägare, har det fallet inträffat, som motionärerna förutsätta. Är det herr Thorssons mening, att icke något mål skall vinnas? Ty om något mål vinnes, hur skall det då gå till att skydda jordägaren? Det har jag frågat, men icke fått något svar på.

Herr Thorsson: Herr talman! Eftersom herr Hans Andersson absolut vill ha svar på hur det slutligen skall gå till, så vill jag säga, att jag delar den uppfattningen, att Riksdagen i sista hand naturligtvis måste säga sitt ord i den frågan. Det är alldeles riktigt.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, beslöt kammaren hänvisa ifrågavarande motion jämte de i anledning av densamma nu avgivna yttrandena till jordbruksutskottet.

Vidare hänvisades

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 97, av herrar *Nilsson* i Tånga och *Thorsson*; och
nr 98, av herr *Danielsson*; samt

till tillfälligt utskott motionerna:

nr 99 och 100, av herr *Åkerlund*;
nr 101, av herr *Åkerlund m. fl.*;

nr 102, av herr *Månsson m. fl.*; och
nr 103, av herr *Eriksson* i Grängesberg.

Härpå föredrogs motionen nr 104, av herr *Nilsson* i Linnås, om ändring i gällande giftstadga; och lämnades därvid på begäran ordet till motionären

Herr Nilsson i Linnås, som yttrade: Herr talman: Då jag erfarit, att ifrågavarande motion på grund av sin formulering icke i sitt nuvarande skick kan upptagas till Riksdagens prövning, anhåller jag, att Andra kammaren ville medgiva, att motionen återtages.

Herr Nilssons i Linnås berörda anhållan bifölls av kammaren.

§ 3.

Avgåvos följande nya motioner, nämligen av:

herr *Lundgren* i Björna *m. fl.*, nr 105, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om ändrade bestämmelser rörande röstgrund å kyrkostämman vid val till folkskolläraremed flera befattningar;

herr *Linder*, nr 106, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om omarbetning av förordningen om landsting i syfte huvudsakligen att landstingen må övertaga hushållnings-sällskapens verksamhet;

herr *Enderstedt*, nr 107, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om inskränkning i rätten att rösta med fullmakt vid val i stad till landsting och stadsfullmäktige;

herr *Olsson* i Tyllered, nr 108, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt för kommun att anslå ersättning åt vald ledamot av taxeringsnämnd;

herr *Åkerlund m. fl.*, nr 109, om visst uttalande av Riksdagen vid beviljandet av det i statsverkspropositionen föreslagna anslaget för anordnande av lokomotivstallar m. m. vid Frösunda;

herr *Liljedahl*:

nr 110, om anslag till eldning och belysning i samlings- och mässlokaler för officerare och underofficerare vid icke kasärnerade regementen; och

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag om anslag till understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar;

herr *Thorsson*:

nr 112, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utackorderande av kavalleriets för tjänsten icke behövliga hästar m. m.;

nr 113, med förslag att Riksdagen må besluta, att det för vissa truppförband fastställda antalet hästlejningsdagar ej må överskridas; och

nr 114 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag till lönereglering för fortifikationens vaktmästare;

herr *Waldén*, nr 115, om anslag till främjande av gymnastikundervisningen vid folkskolorna å landsbygden;

herr *Nilson* i Örebro *m. fl.*, nr 116, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag rörande ändrade grunder för biskoparnes avlöning;

herr *Olausson m fl.*, nr 117, om höjning av det i statsverkspropositionen föreslagna anslaget för bidrag till extra provinsialläkares avlöande;

herr *Lindman m. fl.*, nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag till täckande av anvisning å det s. k. mindre kreditivet;

herr *Vahlquist*, nr 119, om höjning för visst ändamål av anslaget till arméns kasärnutredning samt ved, ljus och vatten;

herr *Sandler*, nr 120, om anslag till anordnande av teaterföreställningar företrädesvis i landsorten;

herr *Palmstierna*, nr 121, om avslag å Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till arvode åt en extra kanslisekreterare inom finansdepartementet;

herr *Bengtsson* i Göteborg, nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om inrättande av vissa nya tjänster vid tullverket;

herr *Starbäck m. fl.*, nr 123, om särskilt anslag till anordnande av för det frivilliga skytteväsendet avsedda skjutbanor;

herr *Jeansson* i Kalmar, nr 124, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om uppläggande av en statens lånefond för finansiering av företag, avseende utbyggande av enskilde tillhöriga vattenfall;

herr *Larsson* i Klagstorp, nr 125, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om statsbidrag till avlöande av de hos kommunerna anställda barnmorskor;

herr *Månsson m. fl.*, nr 126, om ändring i gällande tullsatsen å råg m. m.

herr *Lithander*, nr 127, om ändring i gällande tullsats å vätesuperoxid m. m.;

herr *Sterne*, nr 128, om upphävande av tullen å smör;

herr *Olsson* i Järnsida, nr 129, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändringar i 13, 19 och 25 §§ i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt;

herr *Henrikson* i Heberg *m. fl.*, nr 130, om upphävande av stämpelskatten å inrikes växlar;

herr *Thorsson*, nr 131, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om inskränkning av antalet förste kontrollörer vid sockerbeskattningen;

herr *Olausson*, nr 132, om ändrad lydelse av 6 § i förordningen om försäljning av brännvin;

herr *Christiernson*, nr 133, om höjning i vissa avseenden av stämpelavgiften vid köp och byte av fondpapper;

herr *Cederborg*, nr 134, om ändrad lydelse av 3 och 4 §§ i bevillningsförordningen;

herr *Ekman m. fl.*, nr 135, om pension åt vice häradshövdingen J. M. Stuart;

herr *Palmstierna m. fl.*, nr 136, om utredning och förslag i fråga

om regelbundet utbyte mellan svenska Riksdagen och utländska riksförsamlingar av tryck rörande lagförslag m. m.;

herrar *Hage* och *Anderson* i Råstock, nr 137, om pension åt järnvägsarbetaren L. J. Fors;

herr *Bürg* i Katrineholm, nr 138, om pension åt förre tygarbetaren och maskinisten J. F. Johansson;

herrar *Starbäck* och *Beckman* i Linköping, nr 139, om pensions-tillägg åt f. d. adjunkterna E. Vetterhall och F. J. A. Rodenstam;

herr *Magnusson* i Kalmar, nr 140, angående pension åt förre fästningsbyggnadsarbetaren P. J. Danielsson;

herr *Vahlquist*, nr 141, om anslag till utgivande av en uppslagsbok över 1913 års lagtima Riksdags verksamhet;

herr *Hamrin*, nr 142, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändringar och tillägg i visst syfte i lagen om aktiebolag;

herr *Ekerot*, nr 143, om ändrad lydelse av 24 kap. 3 § strafflagen;

herr *Bosson m. fl.*, nr 144, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om inskränkning i rätten att plocka skogsbär å annans mark;

herrar *Hamilton* och *Ekerot*, nr 145, om förhöjt anslag till understöd åt elever vid lantbruksskolor med flera undervisningsanstalter;

herr *Lindhagen*, nr 146, med förslag att författningarna angående skatteköp och skatteomföring av kronojord skola tills vidare upphöra att gälla;

herr *Henricson* i Karlslund, nr 147, om viss ändring av det i statsverkspropositionen framlagda förslag till stat för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet;

herr *Jönsson* i Slätåker, nr 148, om anslag till bevaringspremier för ston av ädelt slag;

herr *Olsson* i Berg *m. fl.*, nr 149, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag till sådan ändring av lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, att kostnaden för underhåll av enskild väg må kunna delvis övertagas av väghållningsdistriktet;

Andersson i Knäppinge, nr 150, om anslag till byggande av fiskehamn i Kårehamn;

herr *Westlund*, nr 151, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag, åsyftande rätt för enskild person att för husbehov tillgodogöra sig vatten å annans mark m. m.;

herr *Säfstrand*, nr 152, om anslag till inköp av ett inom Eslöv beläget område samt detsammes avskiljande såsom nationalpark;

herr *Lindhagen*, nr 153, om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att den till städerna under villkor av oförtytterlighet donerade jord ej må avhändas städerna utan Riksdagens samtycke, m. m.;

herrar *Hallén* och *Helger*:

nr 154, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning om statsbidrag till möjliggörande av kinematografiska bilders användning i folkbildningsarbetet; och

nr 155, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag om bidrag av statsmedel till läkarundersökning av skolpliktiga barn;

herr *Forssell m. fl.*, nr 156, om skrivelse till Kungl. Maj:t an-

gående sådan ändring i folkskolestadgan, att allmänheten får närvara vid lärareprov;

herr *Lundgren* i Björna *m. fl.*, nr 157, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för åstadkommande av sakkunnig behandling av s. k. kyrkoärenden;

herr *Ekeröt m. fl.*, nr 158, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fortsatt förbud mot import av begagnade tomsäckar *m. m.*;

herr *Olausson*, nr 159, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående indrivning i sammanhang med kronouppbörden av avgifter till vissa sjöförsäkringsanstalter *m. m.*;

herrar *Olausson* och *Wallentin*, nr 160, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående sänkning av frakterna för vissa slag af färsk fisk;

herr *Christiernson*:

nr 161, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av prokanslersämbetet vid universiteten; och

nr 162, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphörande av biskops självskrivna eforusställning;

herr *Johanson* i Vetlanda, nr 163, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbud i vissa fall mot befordran å järnväg av försändelser, innehållande brännvin; samt

herr *Henrikson* i Heberg, nr 164, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utfärdande av vissa föreskrifter i fråga om utarrendering av prästerskapets lönebeställen.

Samtliga dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets memorial:

nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgifna berättelse; och

nr 2, med överlämnande av den till innevarande Riksdag avgifna berättelse av fullmäktige i riksgäldskontoret angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Christiernson</i>	under 4 dagar från och med den 27 januari,
» <i>Bogren</i>	» 6 » » » » 27 » och
» <i>Waldén</i>	» 4 » » » » 27 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,53 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Söndagen den 26 januari.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 innevarande januari.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition med förslag till lag om gemensamhetsfiske, lag om ändrad lydelse av 11 kap. 13 § rättegångsbalken och lag om ändrad lydelse 10, 13 och 14 §§ i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske.

§ 3.

Vidare föredrogs var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och hänvisades därvid:

till konstitutionsutskottet motionerna:

- nr 105, av herr *Lundgren* i Björna m. fl.;
- nr 106, av herr *Linders*,
- nr 107, av herr *Enderstedt*, och
- nr 108, av herr *Olsson* i Tyllered;

till statsutskottet motionerna:

- nr 109, av herr *Åkerlund* m. fl.;
- nr 110 och 111, av herr *Liljedahl*;
- nr 112—114, av herr *Thorsson*;
- nr 115, av herr *Waldén*;
- nr 116, av herr *Nilson* i Örebro m. fl.;
- nr 117 av herr *Olausson* m. fl.;
- nr 118, av herr *Lindman* m. fl.;
- nr 119, av herr *Vahlquist*;
- nr 120, av herr *Sandler*;
- nr 121, av herr *Palmstierna*;
- nr 122, av herr *Bengtsson* i Göteborg;
- nr 123, av herr *Starbäck* m. fl.;
- nr 124, av herr *Jeansson* i Kalmar; och
- nr 125, av herr *Larsson* i Klagstorp;

till bevillningsutskottet motionerna:

- nr 126, av herr *Månsson* m. fl.;
- nr 127, av herr *Lithander*;

- nr 128, av herr *Sterne*;
- nr 129, av herr *Olsson* i Järnsida;
- nr 130, av herr *Henrikson* i Heberg *m. fl.*;
- nr 131, av herr *Thorsson*;
- nr 132, av herr *Olausson*;
- nr 133, av herr *Christiernson*; och
- nr 134, av herr *Cederborg*;

till bankoutskottet motionerna:

- nr 135, av herr *Ekman m. fl.*;
- nr 136, av herr *Palmstierna m. fl.*;
- nr 137, av herrar *Hage* och *Anderson* i Råstock;
- nr 138, av herr *Bärg* i Katrineholm;
- nr 139, av herrar *Starbäck* och *Beckman* i Linköping;
- nr 140, av herr *Magnusson* i Kalmar; och
- nr 141, av herr *Vahlquist*;

till lagutskottet motionerna:

- nr 142, av herr *Hamrin*;
- nr 143, av herr *Ekerot*; och
- nr 144, av herr *Bosson m. fl.*;

till jordbruksutskottet motionerna:

- nr 145, av herrar *Hamilton* och *Ekerot*;
- nr 146, av herr *Lindhagen*;
- nr 147, av herr *Henricson* i Karlslund;
- nr 148, av herr *Jönsson* i Slätåker;
- nr 149, av herr *Olsson* i Berg *m. fl.*;
- nr 150, av herr *Andersson* i Knäppinge;
- nr 151, av herr *Westlund*; och
- nr 152, av herr *Säfstrand*;

till tillfälligt utskott motionen nr 153, av herr *Lindhagen*;

till statsutskottet motionen nr 154, av herrar *Hallén* och *Helger*;

till tillfälligt utskott motionerna:

- nr 155, av herrar *Hallén* och *Helger*;
- nr 156, av herr *Forssell m. fl.*;
- nr 157, av herr *Lundgren* i Björna *m. fl.*;
- nr 158, av herr *Ekerot m. fl.*;
- nr 159, av herr *Olausson*;
- nr 160, av herrar *Olausson* och *Wallentin*; och
- nr 161, av herr *Christiernson*;

till lagutskottet motionen nr 162, av herr *Christiernson*; samt

till tillfälligt utskott motionerna:

- nr 163, av herr *Johanson* i Vetlanda; och
- nr 164, av herr *Henrikson* i Heberg.

§ 4.

Bankoutskottets härpå föredragna memorial nr 1, med överlämnande av fullmäktiges i riksbanken till bankoutskottet avgivna berättelse; och

nr 2, med överlämnande av den till innevarande Riksdag avgivna berättelse av fullmäktige i riksgäldskontoret angående riksgäldskontorets ställning och förvaltning, lades till handlingarna.

§ 5.

Avgåvos följande nya motioner, nämligen av:

herr *Nilsson* i Tånga, nr 165, om rösträtt efter huvudtal vid val å kommunalstämma och kyrkostämma;

herr *Tengdahl m. fl.*, nr 166, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt för kommun att besluta ersättning till innehavare av kommunalt förtroendeuppdrag för mistad arbetsförtjänst och direkta utgifter i och för uppdraget;

herr *Sjöberg*, nr 167, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag till enhetliga, på principen av lika och personlig rösträtt grundade bestämmelser om val till borgmästartjänster;

herr *Andersson* i Knäppinge *m. fl.*, nr 168, om viss ändring i de föreslagna bestämmelserna rörande det i statsverkspropositionen äskade anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande;

herr *Söderberg* i Hobborn *m. fl.*:

nr 169, om avslag å vad i statsverkspropositionen föreslagits i punkterna 137, 144 och 168 under 8:de huvudtiteln; och

nr 170, om avslag å vad i statsverkspropositionen föreslagits i punkterna 145 och 169 under 8:de huvudtiteln;

herr *von Sneidern m. fl.*, nr 171, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag rörande förbättrade affönings- och pensionsförmåner för obefordrat, indelt manskap;

herr *Jespersion m. fl.*, nr 172, om anslag till understödande av Sveriges riksförbund av frivilliga brandkårer;

herr *Lindhagen*, nr 173, om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om övervägande, huruvida och i vad mån konungens hov må kunna avskaffas m. m.;

herr *Widén m. fl.*, nr 174, om kallortstillägg till underofficerare vid vissa truppförband;

herr *Wallentin m. fl.*, nr 175, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag rörande inskränkning av den yttre kustbevakningen;

herr *Ödman m. fl.*, nr 176, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående en undersökning rörande den inverkan på den svenska handelsflottans skeppsumgälder, som ett återinförande av det engelska skeppsmätningssystemet skulle utöva m. m.;

herr *Lundgren* i Björna, nr 177, om medgivande av årlig semester åt tjänstgörande prästmän;

herr *Sjöberg*, nr 178, om årligt understöd till änkan Karolina Jonsson;

herr *Olson* i Torsby, nr 179, om utredning och förslag angående utgivande länsvis genom statens försorg av tidningar för officiella kunngörelser;

herr *Karlsson* i Fjäl, nr 180, om ändrad lydelse av rubrikerna 841—843 i gällande tulltaxa m. m.;

herr *Rydén*, nr 181, om ändring i § 7 mom. 2:o b) i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt m. m.;

herr *Branting*:

nr 182, om höjning av arvskatten; och

nr 183, om tilläggsskatt till inkomst- och förmögenhetsskatten;

herr *Lindhagen*, nr 184, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag rörande skatt å jordvärde;

herr *Månsson*, nr 185, om sänkning av gällande tullsatser å läder;

herrar *Olsson* i Åsen och *Wallentin*, nr 186, om ändrad lydelse av 34 § i förordningen angående försäljning av brännvin;

herr *Byström*, nr 187, om höjning av gällande tullsatser å automatverk och automatgasmätare;

herr *Borg*, nr 188, om upphävande av tullen å plommon, sviskon och russin;

herr *Sjöberg*, nr 189, om pension åt förre artilleristen P. J. Holmqvist;

herr *Rydén*:

nr 190, om årligt understöd åt änkan Cecilia Borglin, född Persson; och

nr 191, om ändring i 6 kap. 4 § strafflagen;

herr *Hage m. fl.*, nr 192, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i 27 § i lagen om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige;

herrar *Borggren* och *Nilsson* i Kristianstad, nr 193, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag rörande reglering av nattarbetet inom bagerier, konditorier och hembagerier;

herr *Lundgren* i Björna *m. fl.*, nr 194, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag rörande en friare församlingsbildning inom svenska kyrkan;

herr *Sjöberg*, nr 195, om förbud mot användande av bärplockningsmaskiner;

herrar *Linders* och *Nilsson* i Kabbarp, nr 196, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om anslag till befrämjande av trädgårdsodling;

herr *Andersson* i Knäppinge, nr 197, om uppdelning i två avdelningar av jordbruksavdelningen vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet;

herr *von Sneidern*, nr 198, i anledning av det i statsverkspropositionen upptagna förslaget om inrättande av en täckdikningslänefond;

herr *Lindhagen*, nr 199, om begränsning av tiden för giltigheten av meddelat tillstånd att överbygga kungsådra m. m.;

herr *Jansson* i Edsbäcken *m. fl.*, nr 200, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fri rätts hjälp åt mindre jordinnehavare i mål rörande vattenuppdämning m. m.;

herr *Ödman m. fl.*, nr 201, om anslag till anläggning vid Grund-
sunds fiskläge av en hamn i enlighet med ett av väg- och vatten-
byggnadsstyrelsen uppgjort förslag;

herr *Molin* i Dombäcksmark, nr 202, om skrivelse till Kungl. Maj:t
angående utredning rörande det svenska jordbrukets ekonomi m. m.;

herr *Larsson* i Bondarve, nr 203, om ändring av gällande villkor
för åtnjutande av statsbidrag till jordbrukskonsulenter i södra och
mellersta Sverige m. m.;

herr *Karlsson* i Fjäl *m. fl.*, nr 204, om anslag till vissa utred-
ningar angående åboars och boställsinnehavares rätt till lägenheter å
rekognitionsskogar och under bruk skatteköpta hemman;

herr *Säfstrand*, nr 205, om ändring i bestämmelserna angående
bindning i fraktavgifter för kalk, kalkstensmjöl och mærgel för jord-
brukets behov m. m.;

herrarna *Widén* och *Wedin*, nr 206, om skrivelse till Kungl. Maj:t
angående utredning och förslag till åtgärder i syfte att för arrendatorer
av vissa fastigheter i Norrland och Dalarna underlätta fastigheternas
förvärvande såsom självständiga jordbruk;

herr *Odqvist*, nr 207, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående in-
dragning av civilkommissionen eller minskning i antalet av dess leda-
möter; samt

herr *Cederborg*, nr 208, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående
beredande av bättre möjlighet för allmänheten att vinna kännedom om
vissa i gruvestadgan omförmälda inbetalningar.

Samtliga dessa motioner bordlades på begäran.

§ 6.

Ordet lämnades härefter på begäran till

*Inter-
pellation.*

Herr Martin, som anförde: Herr talman! År 1905 anhöll Riks-
dagen i skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning i vad mån, med
nödig hänsyn tagen till sjötrafikens obehindrade fortgång, de olägen-
heter, som i följd av vintersjöfarten förorsakas befolkningen i flera
orter av landet, måtte kunna lindras eller förekommas.

Ehuru det snart är åtta år sedan Riksdagen begärde denna ut-
redning, har ej något försports, som tyder på frågans snara lösning.

Det synes mig dock vara av synnerlig vikt för den befolkning,
vars kommunikationsmöjligheter försvåras genom att isvägarna vinter-
tid sönderbrytas, att något göres, som fastslår denna befolknings rätt
till dessa vintervägars begagnande. Likaså synes det mig som om
vintersjöfarten, som de senaste åren, genom förbättrade tekniska hjälp-
medel, tagit ett sådant uppsving, icke kan vara tillfredsställd med nu
rådande oklara bestämmelser.

Då således flera skäl synas mig tala för att detta ärende icke
längre fördröjes, anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr
statsrådet och chefen för civildepartementet få framställa följande
spörsmål:

1) Vilka åtgärder hava med anledning av Riksdagens skrivelse

*Inter-
pellation.*
(Forts.)

1905 vidtagits för en lösning av denna för såväl kustbefolkningen som sjöfarten så viktiga fråga?

2) När kan ett förslag i ämnet förväntas föreläggas Riksdagen?

Ifrågavarande framställning bordlades.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Rehn* under 10 dagar från och med den 29 januari.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 7,49 e. m.

In fidein
Per Cronvall.